

היום נלמד בעזרת ה':

חולין דף יז

(בעמוד הקודם)

למדנו במשנה - הכל שוחטין ולעולם שוחטין:

'הכל שוחטין' הכל בשחיטה ואפילו עוף: 'הכל שוחטין' מלמד שאת הכל צריך לשחוט ואפילו עוף למרות שלא כתוב במפורש בתורה שצריך לשחוט עוף.

לעולם שוחטין: הכוונה שתמיד מותר לשחוט ולאכול. **מאן תנא?** הגמרא שואלת מיהו התנא הסובר שצריך לומר זאת?

אמר רבה - רבי ישמעאל היא: נאמר "כי ירחיב ה' אלקיך את גבולך כאשר דבר לך ואמרת אוכלה בשר, כי תאווה נפשך לאכול בשר, בכל אות נפשך תאכל בשר". ר' ישמעאל סובר שהפסוק בא להתיר לעם ישראל לאכול בארץ ישראל 'בשר תאווה' כלומר לאכול סתם בשר. כי בתחילה כשהיו במדבר נאסר להם בשר תאווה, והותר להם לאכול רק בשר של קודשים. דהיינו אם הם רצו לאכול בשר, היה עליהם להביא קרבן שלמים להקריב את החלב והאימורים ולאכול את בשר הקרבן כהלכותיו. אבל משנכנסו לארץ הותר להם בשר תאווה (מהפסוק הנ"ל). ממשיך רבה ואומר - התנא בא ללמד אותנו, שלא נחשוב שאחרי שעם ישראל גלו מארץ ישראל, יחזור להם האיסור הראשון לאכול בשר תאווה, ולכן אומרת המשנה ש'לעולם שוחטין' אפילו בגלות.

מתקיף לה רב יוסף: אם כל הנושא הוא ההתר לאכול בשר תאווה, וכי על כך מתאים לומר 'לעולם שוחטין'? היה צריך להיות כתוב במשנה 'לעולם שוחטין ואוכלין!' ועוד קושיא, הרי מתחילה כשעם ישראל היו במדבר מה הטעם שנאסר להם בשר תאווה? בגלל שהם היו קרובים למשכן והיו יכולים להקריב בכל פעם כשרצו לאכול בשר. ולבסוף כשנכנסו לארץ מה הטעם שהותר להם בשר תאווה?

בגלל שהם התרחקו מהמשכן לכל קצוות ארץ ישראל. ואם כן מה הסברא לחשוב שכשגלו מהארץ יחזור להם האיסור הראשון? הרי כל שכן שמותר להם, כי הם מתרחקים יותר מבית המקדש!

אלא אמר רב יוסף: משנתנו סוברת כרבי עקיבא החולק על רבי ישמעאל. נאמר "כי ירחק ממך המקום אשר יבחר ה' אלוקיך לשום שמו שם, וזבחת מבקרך ומצאנך". ר' עקיבא סובר שהפסוק בא לאסור לעם ישראל לאכול בארץ ישראל 'בשר נחירה' - בשר בהמה שלא נשחטה אלא נקרעה מהנחיריים ועד החזה. כי בתחילה כשהיו במדבר הותר להם לאכול בשר נחירה, ומשנכנסו לארץ נאסר להם בשר נחירה. ממשיך רב יוסף ואומר - התנא הוצרך ללמד אותנו שלא נחשוב שלאחר הגלות יחזור להם ההיתר הראשון לאכול בשר נחירה, אלא 'לעולם שוחטין' גם בגלות.

במאי קמיפלגי? רבי ישמעאל ורבי עקיבא?

לדעת רבי עקיבא בשר תאווה לא נאסר כלל לעם ישראל במדבר. והפסוק "כי ירחק ממך המקום ... וזבחת מבקרך" בא לצוות על שחיטה משעת הכניסה לארץ. והפסוק "בכל אות נפשך תאכל בשר" לא בא ללמד שמותר לאכול בשר תאווה, כי הרי אפילו בשר נחירה היה מותר להם במדבר, אלא ללמד דרך ארץ שלא יאכל אדם בשר אלא לתאבון.

לדעת ר' ישמעאל בשר נחירה לא הותר כלל לעם ישראל במדבר. והפסוק "בכל אות נפשך תאכל בשר" בא ללמד שמותר לאכול בשר תאווה מהכניסה לארץ. והפסוק "כי ירחק ממך המקום ... וזבחת מבקרך" לא בא לצוות על השחיטה, שהרי אפילו במדבר היו מצווים על השחיטה, (ואדרבא גם היה אסור להם לאכול בשר תאווה), אלא הפסוק בא ללמד שרק בריחוק מקום מהמקדש מותר לשחוט חולין, אך אסור לשחוט חולין בתוך העזרה.

קושיא: **בשלמא לרבי ישמעאל היינו דכתיב "ושחט את בן הבקר". אלא לרבי עקיבא מאי "ושחט"?** הפסוק מדבר על שחיטת קרבן. לפי רבי ישמעאל מובן מדוע נאמר הפסוק במדבר. כי במדבר היה אסור להם בשר תאווה והיה מותר להם רק בשר קודשים בשחיטה. אבל לפי רבי עקיבא הרי במדבר היה מותר להם בשר

בלי שחיטה! תירוץ: **קדשים שאני**: גם לדעת רבי עקיבא, את הקרבנות הם היו חייבים לשחוט.

קושיא: בשלמא לרבי ישמעאל היינו דכתיב "הצאן ובקר ישחט להם". אלא לר' עקיבא מאי "הצאן ובקר ישחט להם"? "ינחר להם" מיבעי ליה! הפסוק הזה אלו דברי משה לקב"ה כשבני ישראל התאוו לבשר במדבר. תירוץ: נחירה שלהן זו היא 'שחיטתן': הפסוק מתכוון לנחירה, כי הנחירה התירה להם את הבשר באכילה כמו שחיטה בזמננו.

קושיא: בשלמא לר' ישמעאל היינו דתנן 'השוחט ונתנבלה בידו, והנוחר, והמעקר, פטור מלכסות'. אלא לר' עקיבא אמאי פטור מלכסות? מדובר בשוחט או נוחר חיה, ובחיה יש מצות כיסוי הדם. לפי רבי עקיבא מצוות כיסוי הדם שנאמרה במדבר היתה על נחירה, ואם כן מדוע הנוחר בימינו פטור מלכסות? תירוץ: הואיל ואיתסר איתסר: הוואיל וכבר נאסרה הנחירה מכניסתם לארץ, גם מצוות כיסוי הדם התבטלה בנחירה.

קושיא: בשלמא לר' עקיבא דאמר בשר תאוו לא איתסר כלל, היינו דכתיב "אך כאשר יאכל את הצבי ואת האיל כן תאכלנו": דהיינו למרות שמכניסתם לארץ אתם מצווים לשחוט בשר תאוו כמו שאתם מצווים לשחוט היום קודשים במדבר, בכל אופן מותר לכם לאכול את הבשר בטומאה, כמו שמותר לכם לאוכל היום במדבר בשר חיה בטומאה כדגומת צבי ואייל.

אלא לרבי ישמעאל שבשר תאוו נאסר להם במדבר, אם כן כשהפסוק בא לומר שיהיה מותר להם לאכול בשר תאוו בטומאה מכניסתם לארץ, מדוע הוא אומר שהוא יהיה מותר להם כמו צבי ואיל במדבר? וכי האם צבי ואייל היו מותרים להם במדבר? והרי היה אסור להם בשר תאוו במדבר! תירוץ: כי אסר רחמנא בהמה דחזיא להקרבה, אבל חיה דלא חזיא להקרבה לא אסר רחמנא: רק בשר תאוו של בהמה היה אסור להם, כי בהמה ראויה להקרבה, והיה עליהם להקריב קודם את הבהמה ואחר כך לאכול את הבשר שלה כנ"ל. אבל חיה שאינה ראויה לקרבן, לא נאסר להם כלל לשחוט ולאכול במדבר.

*

בעי רבי ירמיה אנרי בשר נחירה שהכניסו ישראל עמהן לארץ מהו? לדעת רבי עקיבא שבמדבר הותר להם בשר נחירה, ובכניסתם לארץ נאסר. מה היה הדין אז בדור המדבר שנכנס לארץ, בחתיכות בשר שהם נחרו אותם במדבר והכניסו אותם לארץ? האם הם היו אסורים בהאכילה, או שמכיון שהם נחרו אותם בהיתר הם נשארו מותרים. (שאלה זו היא בבחינת 'דרוש וקבל שכר' כי אין לה נפקא מינה היום).

אימת? על איזה זמן מסתפק רבי ירמיה? אם על שבע השנים הראשונות בכניסתם לארץ, שאז הם כבשו את הארץ? לא יתכן! כי אז הרי היה מותר להם לאכול אפילו בשר טמא כמו 'כתלי דחזירי' (- חזירים יבשים), כי התירה להם התורה לאכול אותו במלחמה. ואם כן וכי בשר נחירה של בהמה כשרה צריך לומר שהיה מותר להם? תשובה: אלא לאחר מכאן: השאלה היא על השבע השנים הבאות שבהן חילקו את הארץ (ומדובר על בשר ששמרו אותו במשך יותר משבע שנים).

ואיבעית אימא: מדובר בשבע השנים שכבשו את הארץ, אבל כל מה שהותר להם לאכול בשר טמא זה דוקא מהשלל של הגויים, אבל מהאוכל של עצמם היה אסור להם לאכול בשר לא כשר. כי כתוב בפסוק שמתיר להם לאכול במלחמה "ובתים מלאים כל טוב אשר לא מלאת" דהיינו שהמאכלים שבהם אינם שלך. ולכן מסתפק רבי ירמיה מה הדין בבשר של יהודים שנחר לפני כניסתם לארץ.

*

מהלך אחר בביאור דברי המשנה 'הכל שוחטין ולעולם שוחטין':

אמר רבה - שנית הכל שוחטין ולעולם שוחטין, בכל שוחטים מאי משנית ליה? אמנם ביארת את דברי המשנה על "הכל שוחטין ולעולם שוחטין", אבל איך תבאר את המשך המשנה "בכל שוחטים"?

וכי תימא: ואם תרצה לומר שהכוונה 'בין בצור בין בזכוכית בין בקרומית של קנה', לא יתכן! כי שלושת הדינים הללו נאמרו יחד, ואם כן הם צריכים ללכת על אותו הנושא. דהיינו אם 'הכל שוחטין ולעולם שוחטין' הולך על הנשחטים (דהיינו שגם עוף נשחט, וכן שבשר תאווה נשחט גם בגלות), אם כן גם 'בכל שוחטין' צריך ללכת על הנשחט, ולא על השוחט. ולכן אי אפשר לומר שהכוונה לרבות צור וזכוכית

וכו', כי הם הדברים השוחטים ולא הנשחטים. ואם 'בכל שוחטין' הולך על השוחטים, אם כן גם 'הכל שוחטין ולעולם שוחטין' צריך ללכת על השוחטין ולא על הנשחטין!

אלא אמר רבא: שלושת הדינים מדברים על שוחטין. 'הכל שוחטין' שנאמר פעמיים (אחד כאן ואחד בתחילת הפרק) - אחד לרבות כותי ואחד לרבות ישראל מומר. 'לעולם שוחטין' - בא לרבות בין ביום ובין בלילה (לאור האבוקה), בין בראש הגג (ולא אומרים שהוא שוחט לצבא השמים), ובין בראש הספינה (ולא אומרים שהוא שוחט לשר של הים). 'בכל שוחטין' - בין בצור בין בזכוכית בין בקרומית של קנה.

למדנו במשנה - חוץ ממגל קציר והמגירה:

אבוה דשמואל: פגם את הסכין שחיטה שלו, ושלח אותו לארץ ישראל לשאול איזו פגימה פוסלת את הסכין ואיזו פגימה אינה פוסלת? וכך עשה בפגימות שונות כמה פעמים. והם שלחו לו תשובה - 'כמגירה' שנינו שפסול. והיינו שהפגימה נכנסת פנימה כמשולש שיש לו שתי זוויות (ראה איור א'), ואז הצואר נקרע בשתי הזוויות הללו. וכפי שיתבאר להלן.

תנו רבנן. סכין שיש בה פגימות הרבה תידון 'כמגירה': בגלל שיש בה הרבה פגימות, הפגימות הראשונות קורעות את העור והבשר, והפגימות האחרות קורעות את הסימנים במקום לשחוט אותם.

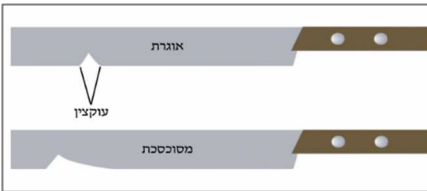
ושאין בה אלא פגימה אחת, 'אוגרת' פסולה, 'מסוכסכת' כשרה: אבל אם יש בה רק פגימה אחת יש חילוק בסוג הפגימה.

שאלה: היכי דמיא 'אוגרת'? היכי דמיא 'מסוכסכת'? תשובה: א"ר אליעזר **אוגרת משתי רוחות, מסוכסכת מרוח אחת:** אם הפגימה 'אוגרת' והיינו כנ"ל שיש לה שתי זוויות, פסולה. כי באחת נקרע העור ובשניה נקרעים הסימנים. אבל אם היא 'מסוכסכת' דהיינו שהפגימה רק מצד אחד, ומהצד השני הוא שייף את הסכין עד שהחליק את הפגימה, הסכין כשרה. (ראה איור ב').

קושיא: מאי שנא משתי רוחות וכו'? מדוע אם יש לפגימה שתי זוויות הסכין פסולה? כי הזווית האחת מחלישה את העור והבשר, והזווית השניה קורעת את הסימנים. אך אם כן גם כשיש לסכין פגימה אחת מדוע היא כשרה? הרי החדות של הסכין

מחלישה את העור והבשר, ואחר כך הפגימה קורעת את הסימנים! **תירוץ: דקאים ארישא דסכינא:** מדובר שהפגימה נמצאת בראש הסכין, ולכן מיד בתחילה היא פוגעת בעור אבל היא לא קורעת את הסימנים, ואחר כך חוד הסכין שוחט את הסימנים. **קושיא:** סוף סוף כי אזלא מחלשא כי אתא בזע: ועדיין גם בזוית אחת, בתחילה כשהוא מוליך את הסכין העור נקרע מהעוקץ של הזוית, וכשהוא מחזיר את הסכין בחזרה הסימנים נקרעים שוב פעם מאותו העוקץ של הזוית! **תירוץ: כגון שהוליך ולא הביא:** מדובר באופן שהוא רק מוליך את הסכין ולא מחזיר אותו בחזרה.

*

← ← ← **אמר רבא... אוגרת... מסוכסכת:**

↓ **עולה ויורד בסכין:**

קושיא: א"ל רב הונא בריה דרב נחמיה לרב אשי, אמרת לן משמיה דרבא (= אמרת לנו משמו של רבא ש) **מסוכסכת פסולה, והא (אמר רבא) תניא (= והרי למדנו בברייתא ש) מסוכסכת כשרה.**

תירוץ: לא קשיא: מה שנאמר בשם רבא שפסולה זה כאשר הוליך והביא את הסכין, אבל הברייתא דיברה במקרה שהוליך ולא הביא ולכן כשרה.

אמר ליה רב אחא בריה דרב אויא לרב אשי, דמיא לסאסאה מאי? מה הדין אם הסכין דומה לזקן השיבולים שאינו חלק, כלומר סכין שאינה חלקה אבל אין בה פגימה.

אמר ליה, מאן יהיב לן מבשריה ואכלינן: אמר לו רב אשי - מי יתן לי מבשר שנשחט בסכין כזאת ואוכל, כלומר שהשחיטה כשרה.

*

אמר רב חסדא, מנין לבדיקת סכין מן התורה, שנאמר "וּשְׁחַטְתֶּם בְּזָה וְאָכַלְתֶּם": פסוק זה נאמר לאחר שישאל נלחמו בפלשתים והיו עייפים ורעבים, ואמר להם שאול המלך "הֲגִישׁוּ אֵלַי אִישׁ שִׁוְרוֹ וְאִישׁ שְׂיָהוּ וּשְׁחַטְתֶּם בְּזָה וְאָכַלְתֶּם", מכך שנאמר "בזה" משמע ששאל הביא להם סכין בדוקה לשחוט ואמר להם שישחטו בה, ומכאן שצריך לבדוק את הסכין לפני שחיטה.

קושיא: פשיטא, כיון דכי נקב טריפה בעיא בדיקה: פשוט שצריך בדיקה, שהרי די בנקב כדי להטריף את הבהמה, ואם לא יבדוק את הסכין יש לחשוש שמא יטריף את הבהמה, ומדוע צריך לזה פסוק?

תירוץ: לחכם קאמרינן: רב חסדא בא לחדש לנו שמהפסוק לומדים שצריך להראות את הסכין לחכם.

קושיא: והאמר רבי יוחנן לא אמרו להראות סכין לחכם אלא מפני כבודו של חכם: משמע שזו תקנת חכמים ולא לומדים זאת מפסוק.

תירוץ: מדרבנן, וקרא אסמכתא בעלמא הוא: אכן זו תקנת חכמים, ורב חסדא הביא פסוק רק כאסמכתא בעלמא.

*

במערכא בדקי לה בשימשא: בארץ ישראל היו בודקים את הסכין בכך שמוציאים אותה מול אור השמש ומביטים אם יש בה פגימה. ביאור נוסף: היו מעמידים אותה מול אור השמש כשחוד הסכין כלפי מעלה ומסתכלים בצל של הסכין, ואם יש בה פגם רואים זאת בצל.

בנהרדעא בדקו לה במיא: בעיר 'נהרדעא' היו מעבירים את הסכין כשהיא נוגעת מעט במים, ואם יש בה פגימה נהיה כמין 'חריץ' במים בשעה שמעבירים אותה. ביאור נוסף: הופך את הסכין כשחודה כלפי מטה, ומטיף מים על הסכין באצבעו, אם יש בה פגימה הטיפה נעצרת שם ולא ממשיכה הלאה.

רב ששת בדק לה בריש לישניה: העבירה על ראש לשונו, ובכך הרגיש האם יש בה פגימה.

רב אחא בר יעקב בדק לה בחוט השערה: העביר חוט השערה על הסכין, ואם יש בה פגימה השערה נעצרת שם.

בסורא אמרי בישראל אכלה בישראל לבדקה: בעיר 'סורא' אמרו, הרי הסכין באה לחתוך בשר, וא"כ עיקר בדיקתה בבשר, או בראש הלשון או בבשר האצבע, לפי שכשם שהפגימה פוגמת את הכשר שבלשון או באצבע כך היא תפגום בבשר הסימן של הבהמה, אבל בדבר אחד אין זו בדיקה, לפי שיתכן שבדק בדבר קשה שהפגם לא פוגם בו למרות שהוא כן פוגם את סימני הבהמה, ויש דבר רך שאפילו פגם קטן פוגם בו למרות שאינו פוגם את סימני הבהמה.

אמר רב פפא צריכא בדיקה אבישראל ואטופרא (אבלתא רחמא) (הגי' היא: **ואתרי גיסי**). וכן הגי' בכל העמוד]: כלומר צריך לבדוק את הסכין על ידי שמעבירה על בשר האצבע ועל הציפורן, וכן משני צידי הסכין.

אמר ליה רבינא לרב אשי, אמר לנו רב סמא בנו של רב משרשיא בשמך, שאמרת לו בשמו של רבא, הסכין צריכה בדיקה על בשר האצבע ועל הציפורן, וכן משני צידי הסכין.

אמר ליה: אמר לו רב אשי - על בשר האצבע ועל הציפורן אכן אמרתי, אבל משני צידי הסכין לא אמרתי.

איכא דאמרי: ויש אומרים שרב אשי אמר לו - על בשר האצבע ועל הציפורן וכן משני צידי הסכין אמרתי, אבל לא אמרתי זאת בשמו של רבא.

רבינא ורב אחא בריה דרבא ישבו לפני רב אשי, הביאו סכין לפני דרב אשי כדי שיבדוק אותה, אמר רב אשי לרב אחא בריה דרבא - תבדוק את הסכין, בדק אותה על בשר האצבע ועל הציפורן וכן משני צידי הסכין, אמר לו רב אשי - ישר! (= יפה עשית!). וכן אמר רב כהנא שכך צריך לבדוק את הסכין.

רב יימר אמר: על ציפורנו ובשר אצבעו צריכה הסכין בדיקה, אבל לא בשני צידי הסכין. **רב יימר מביא ראיה לדבריו:**

מי לא א"ר אמר שמואל ליבן סכין ושחט בה שחיטתו כשרה שחיזודה קודם לליבונה: למדנו לעיל (ח). שאמר רבי זירא אמר שמואל, אם ליבן סכין באש עד שנהיתה אדומה, ושחט בה, שחיטתו כשרה, ואנו לא אומרים שזוהי שריפה

ולא שחיטה, כיון שחידודה של הסכין מקדים וממהר לחתוך לפני שתיכווה הבהמה מחום ליבון הסכין. והקשינו שם שהרי יש את צדדי הסכין, שכשהסכין נכנסת לתוך החתך לפני שישחטו רוב הסימנים היא שורפת את הסימנים, ונמצא שיש כאן שריפה לפני שחיטה (= וושט הבהמה נטרף ברגע שהוא ניקב אפילו במשהו, וחום הסכין מנקב את הוושט ומטריף את הבהמה). ותירצנו שם שהחתך שבמקום השחיטה מתרחב מצידי הסכין מכאן ומכאן, ורק חוד הסכין נוגע בסימן. **מסכם רב יימר את הראיה:**

הכא נמי בית השחיטה מרווח רווח: א"כ גם כאן אין בעייה אם יש פגימה בצידי הסכין, כיון שהחתך שבמקום השחיטה מתרחב מצידי הסכין מכאן ומכאן, ונמצא שהפגימה שבצידי הסכין לא יכולה לפגום בסימנים!

*

אמר רב הונא בר רב קטינא אמר רבי שמעון בן לקיש: יש שלש פגימות בדיני התורה, ושיעורן אחד. והם:

- 1. פגימת עצם בפסח:** השובר עצם בקרבן פסח עובר על לאו של "וְעָצֶם לֹא תִשְׁבְּרוּ בו", ואם עושה אפילו רק פגימה בעצם עובר על האיסור.
- 2. פגימת אוזן בבכור:** בכור זכר של בהמה טהורה יש בו קדושה, וצריך להקריבו על המזבח, ובשרו נאכל לכהנים. אם יש בכור מום, נותנים אותו לכהן ואפשר לשחוט אותו בכל מקום. ואפילו אם רק נפגמה אוזנו של הבכור הרי הוא בעל מום.
- 3. פגימת מום בקדשים:** בהמת קדשים שיש בה מום אסור להקריבה על המזבח, וצריך לפדותה והיא יוצאת לחולין. בקדשים שייך מום שאין בכור (שהוא זכר), כגון בהמת קדשים נקבה שנפגמה בשפת הרחם אפילו פגימה קלה הרי היא בעלת מום.

ורב חסדא אמר אף פגימת סכין. ואידך: רב הונא בר רב קטינא אמר רבי שמעון בן לקיש לא דיבר בחולין, ולכן לא הביא את פגימת סכין.

וכולן פגימתן כדי פגימת המזבח: כל הנ"ל שיעור פגימתם הוא בשיעור של פגימה שפוסלת את המזבח.

וכמה פגימת המזבח? כדי שתחגור בה צפורן: שיעור פגם כזה שהציפורן שעוברת עליו מתעכבת שם מחמת הפגימה, פוסלת את המזבח.

קושיא: מיתיבי: והרי למדנו בכרייתא שנחלקו התנאים האם שיעור פגימה שפוסל את המזבח הוא טפח או כזית, אבל לדעת כולם אין השיעור 'כדי שתחגור בה צפורן'.

תירוץ: לא קשיא, הא בסידא הא באבנא: הברייתא מדברת במקרה שנפגם המזבח במקום הסיד (= המזבח היה בנוי מתערובת של סיד ואבנים ועוד), ואילו השיעור של 'כדי שתחגור בה צפורן' נאמר במקרה שנפגמה אבן במזבח, שאז המזבח נפסל בפגימה כל שהיא, שנאמר "אֲבָנִים שְׁלֵמוֹת תִּכְנֶה אֶת מִזְבַּח יְהוָה אֱלֹהֶיךָ".

*